

VASTAGRÉTEG TECHNOLÓGIÁK

4_01 Kerámia- és polimer alapú vastagréteg technológia

ELEKTRONIKAI TECHNOLÓGIA
VIETAB01

 BMEETT
ELEKTRONIKAI TECHNOLÓGIA TANSZÉK

BUDAPEST UNIVERSITY OF TECHNOLOGY AND ECONOMICS
DEPARTMENT OF ELECTRONICS TECHNOLOGY

WE CONNECT CHIPS AND SYSTEMS

1

ALAPFOGALMAK I – SZIGETELŐ ALAPÚ INTEGRÁLT ÁRAMKÖRÖK

A szigetelő alapú integrált áramköri hordozókon az elemek összekötésére szolgáló **vezetékmintázatot**, az **ellenállások** jelentős részét és egyes további passzív elemeket a **szigetelő lemez felületén integrált formában rétegtechnológiával** állítjuk elő.

Az alkalmazott **technológia alapján** kétféle hordozót különböztetünk meg: **vastagréteg** és **vékonyréteg IC**.

Ha további alkatrészeket (ún. hibrid elemeket) is beültetünk a szigetelő alapú integrált áramkörbe, akkor az áramkört **hibrid IC**-nek nevezzük.

WE CONNECT CHIPS AND SYSTEMS

 BMEETT

Vastagréteg technológia

2/52

2

ALAPFOGALMAK II - VASTAGRÉTEG

Vastagréteg: 5-70 μm vastagságú réteg, amelyet szitanyomtatással és hőkezeléssel paszta állagú anyagból hoznak létre általában kerámiára (ritkábban üvegre, szilíciumra, passzívált fém-felületre), vagy műanyag hordozóra.

 BMEETT

Vastagréteg technológia

3/52

3

Kerámia alapú vastagréteg technológia

VASTAGRÉTEG TECHNOLÓGIÁK

ALAPANYAGOK I

- **Vastagréteg paszták:** koloid szuszpenzió típusú anyagok a következő összetevőkkel
  - funkcionális fázis (amely a vastagréteg alaptulajdonságait szabja meg: vezető, ellenállás v. szigetelő réteg),
  - szervetlen és/vagy szerves kötőanyagok,
  - oldószer.
- A rétegben visszamaradó kötőanyag típusa szerint megkülönböztetünk:
  - szervetlen (üveg/üveg-kerámia, ill. reaktív kötőanyagú) vastagréteg pasztákat,
  - szerves (polimer) vastagréteg pasztákat.

4

SZERVETLEN VASTAGRÉTEG PASZTÁK

Alapanyagok (paszták) összetétele:

- Funkcionális fázis:
  - Vezetőréteghez Ag-Pd, Au, Cu, W
  - Ellenállásréteghez: ruténium, irídium valamint rénium oxidja (RuO_2)
- Kötőanyag:
  - Alacsony olvadáspontú üveg (SiO_2) (olvadáspont csökkentése B, Ba, régebben Pb)
- Oldószer

5

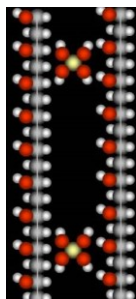

POLIMER VASTAGRÉTEG PASZTÁK

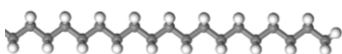
Alapanyagok (paszták) összetétele:

- Funkcionális fázis:
  - Vezetőnél Ag v. Cu
  - Kontaktus ill. ellenálláspasztánál C
- Polimer kötőanyag:
  - Hőre lágyuló (termoplasztik): lineáris láncok
  - Hőre keményedő (termoset): térhálósodó
  - UV-re keményedő
- Oldószer

Térhálós polimer lánc

Lineáris polimer lánc

6

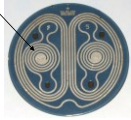

VASTAGRÉTEG TECHNOLÓGIÁK

ALAPANYAGOK II

- **Vastagréteg hordozók:** vastagréteg áramköröket előre elkészített hordozókon hozzuk létre:
- kerámiák (szervetlen és polimer rétegekhez),
  - alumínium-oxid (alumina) (Al_2O_3)
  - berilium-oxid (BeO)
  - alumínium-nitrid (AlN)
- passzívált fémhordozók, zománcozott acél (szervetlen és polimer rétegekhez),
- műanyagok (csak polimer rétegekhez):
  - epoxi alapú flexibilis vagy merev (pl. üvegszál erősítésű FR4) hordozók
  - poliimid fólia
  - poliészter fólia

BMEETT

Vastagréteg technológia

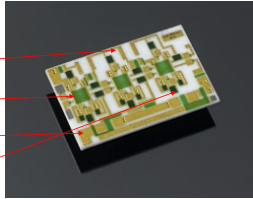
7/52

7

INTEGRÁLT ALKATRÉSZEK

- **Vastagréteg integrált alkatrészek:** a vastagréteg áramkörökben megvalósítható elemek és passzív alkatrészek a következők:

- huzalozási pályák,
- huzalkeresztveződések és szigetelő rétegek,
- kontaktus felületek,
- kondenzátorok,
- induktivitások,
- ellenállások (állandó értékű, hőmérsékletfüggő NTC és PTC, feszültségfüggő típusok),

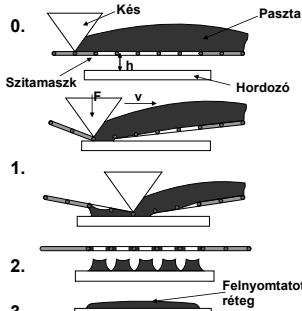
BMEETT

Vastagréteg technológia

8/52

8

A VASTAGRÉTEG TECHNOLÓGIA LÉPÉSEI I: SZITANYOMTATÁS

A szitanyomtatás lépései:

0. a paszta felkenése a szitára, a hordozó elhelyezése és pozicionálása
1. a nyomtatókés végig görgeti a pasztát a szitán
2. a szita felemelkedése a hordozóról.
3. Pihentetés szobahőmérsékleten, a paszta terülése

BMEETT

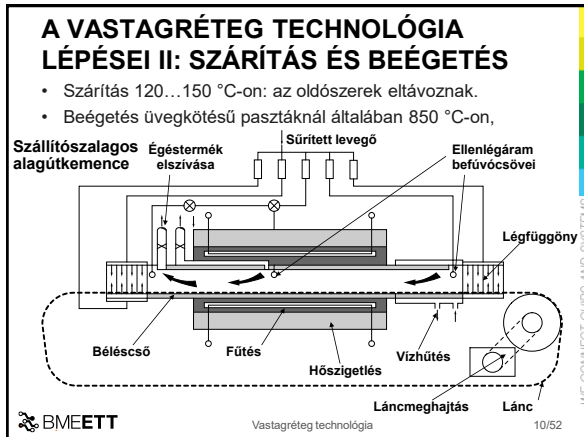
Vastagréteg technológia

9/52

9

Kerámia alapú vastagréteg technológia

VASTAGRÉTEG TECHNOLÓGIÁK

10

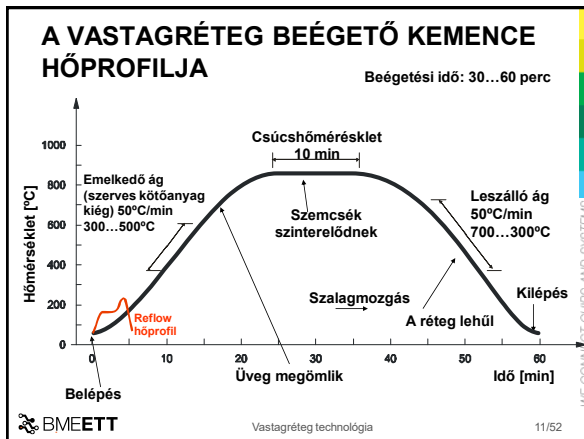

11

POLIMER VASTAGRÉTEGEK TECHNOLÓGIÁJA

Rétegfelvitel:
 Szitanyomtatás (szalagnyomtatás)
 Pihentetés
 Kikeményítés

- Poliészteren termoplasztik: 120°C/15perc
- Poliimiden termoszet: 120°C/15perc + 180-350°C/100-180perc
- UV-rendszer:
 UV megvilágítás + 120-150°C/15-60perc

BMEETT Vastagréteg technológia 12/52

12

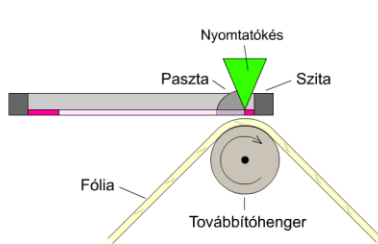

Kerámia alapú vastagréteg technológia

VASTAGRÉTEG TECHNOLÓGIÁK

SZALAGNYOMTATÁS

BMEETT

Vastagréteg technológia

13/52

13

A SZITAMASZK

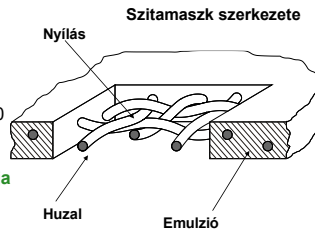
Mesh szám: az 1"-ra, azaz 25,4 mm-es hosszúságra eső nyílások száma.

Vastagréteg IC-knél használatos szitamaszkok mesh száma: 80...350.

- vezetégréteg: 200...325
- ellenállásréteg: 160...250
- forraszpaszta: 80...90

A Mesh szám befolyásolja a felnyomtatott rétegvastagságot!

Minden réteghez más szitamaszk (szitanyomó maszk) szükséges.

BMEETT

Vastagréteg technológia

14/52

14

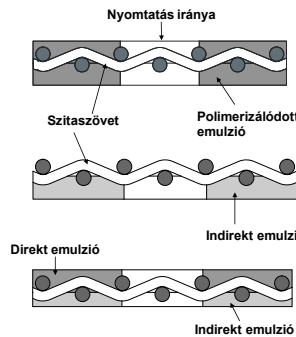

SZITAMASZKOK TÍPUSAI I: EMULZIÓS

Direkt emulziós maszk: fényérzékeny emulziós réteg kialakítása és fotolitográfias megmunkálása közvetlenül a szitán. (Tartós, de vastagsága inhomogén.)

Indirekt emulziós maszk: szilárd fényérzékeny fólia fotolitográfias megmunkálása, majd ráhengerlése a szitára. (Homogén vastagság, sérülékeny.)

Kombinált emulziós maszk: az előző kettő kombinációja. (Előzőek előnyeivel drága.)

BMEETT

Vastagréteg technológia

15/52

15

Kerámia alapú vastagréteg technológia

VASTAGRÉTEG TECHNOLÓGIÁK

SZITA- VS. STENCILNYOMTATÁS

Amiben a két technológia megegyezik:

Mind a kettővel valamilyen pasztaállagú anyagot viszünk fel egy felületre, maszkon keresztül.

A két technológia különbözik:

1. A stencil egy összefüggő fém lemez, amelyen apertúrákat nyitunk, míg a szita egy fém (műanyag) szálakból szőtt szövet, amelyet a megfelelő helyeken maszkolunk.
2. A stencil apertúrák teljesen nyitottak, a szita apertúrák NEM.
3. A stencil felfekszik a hordozóra, a szita NEM.
4. A stencil fő felhasználási területe a forraszpaszta nyomtatás, míg a szitáké a vastagréteg paszta nyomtatás.
5. Az (emulziós) sziták a maszk eltávolítása után újra használhatók, a stencilék NEM.

Vastagréteg technológia

16/52

WE CONNECT CHIPS AND SYSTEMS

16

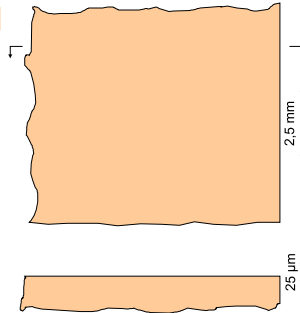

HIBRID IC KÉSZÍTÉSE I

1. Kerámia hordozó felületére

Vastagréteg technológia

17/52

WE CONNECT CHIPS AND SYSTEMS

17

HIBRID IC KÉSZÍTÉSE II

1. Kerámia hordozó felületére

vezetőréteg nyomtatása, beégetése

Vastagréteg technológia

18/52

WE CONNECT CHIPS AND SYSTEMS

18

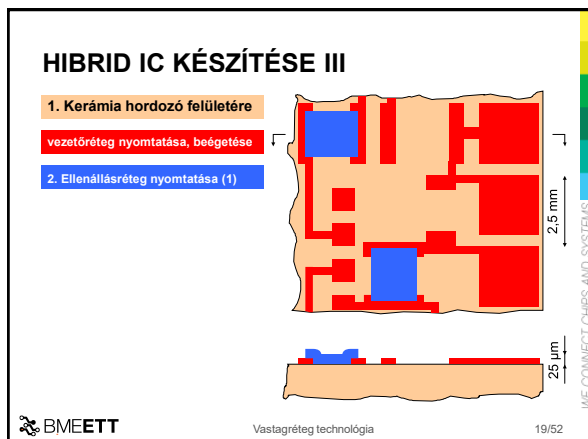

Kerámia alapú vastagréteg technológia

VASTAGRÉTEG TECHNOLÓGIÁK

19

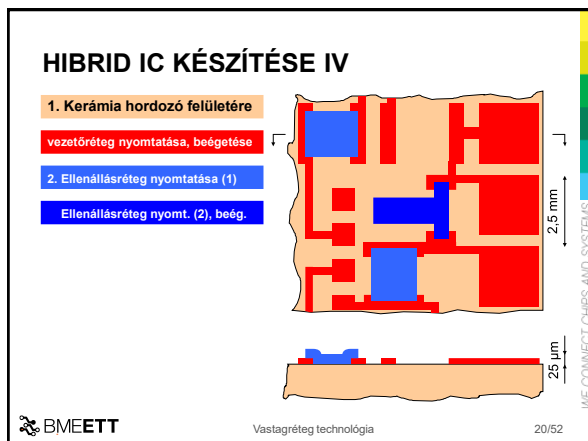

20

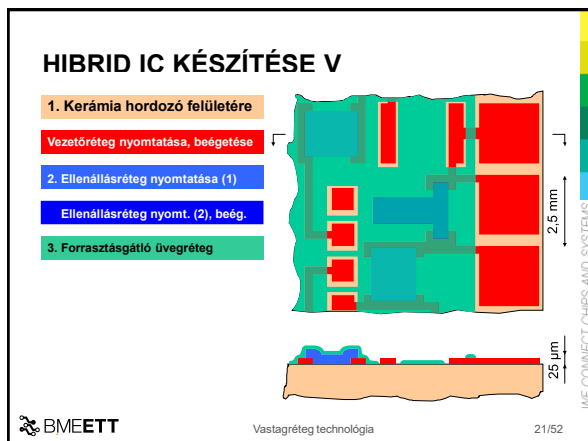

21

Kerámia alapú vastagréteg technológia

VASTAGRÉTEG TECHNOLÓGIÁK

HIBRID IC KÉSZÍTÉSE VI

1. Kerámia hordozó felületére vezetőréteg nyomtatása, beégetése
2. Ellenállásréteg nyomtatása (1)
- Ellenállásréteg nyomt.(2), beég.
3. Forrasztásgátló üvegréteg
4. Ellenállás értékbeállítás lézerrel

2.5 mm

25 µm

BMEETT Vastagréteg technológia 22/52

WE CONNECT CHIPS AND SYSTEMS

22

HIBRID IC KÉSZÍTÉSE VII

1. Kerámia hordozó felületére vezetőréteg nyomtatása, beégetése
2. Ellenállásréteg nyomtatása (1)
- Ellenállásréteg nyomt. (2), beég.
3. Forrasztásgátló üvegréteg
4. Ellenállás értékbeállítás lézerrel
5. Forraszpaszta nyomtatása

2.5 mm

25 µm

BMEETT Vastagréteg technológia 23/52

WE CONNECT CHIPS AND SYSTEMS

23

HIBRID IC KÉSZÍTÉSE VIII

1. Kerámia hordozó felületére vezetőréteg nyomtatása, beégetése
2. Ellenállásréteg nyomtatása (1)
- Ellenállásréteg nyomt. (2), beég.
3. Forrasztásgátló üvegréteg
4. Ellenállás értékbeállítás lézerrel
5. Forraszpaszta nyomtatása
6. Alkatrészek beültetése

2.5 mm

25 µm

BMEETT Vastagréteg technológia 24/52

WE CONNECT CHIPS AND SYSTEMS

24

Kerámia alapú vastagréteg technológia

VASTAGRÉTEG TECHNOLÓGIÁK

HIBRID IC KÉSZÍTÉSE IX

1. Kerámia hordozó felületére vezetőréteg nyomtatása, beégetése
2. Ellenállásréteg nyomtatása (1)
- Ellenállásréteg nyomt. (2), beég.
3. Forrasztásgátló üvegréteg
4. Ellenállás értékbeállítás lézerrel
5. Forraszpaszta nyomtatása
6. Alkatrészek beültetése
7. Újraömlesztéses forrasztás

2,5 mm

25 µm

BMEETT Vastagréteg technológia 25/52

25

HIBRID IC KÉSZÍTÉSE (PÉLDA)

Arany chip kontaktus felületek nyomtatása és beégetése

Huzalozási pálya (pl. AgPd) nyomtatása és beégetése

BMEETT Vastagréteg technológia 26/52

26

HIBRID IC KÉSZÍTÉSE (PÉLDA)

Ellenállások nyomtatása több lépésben és együttes beégetése

Szigetelő üvegréteg nyomtatása és beégetése

Utána ellenállások értékbeállítása

BMEETT Vastagréteg technológia 27/52

27

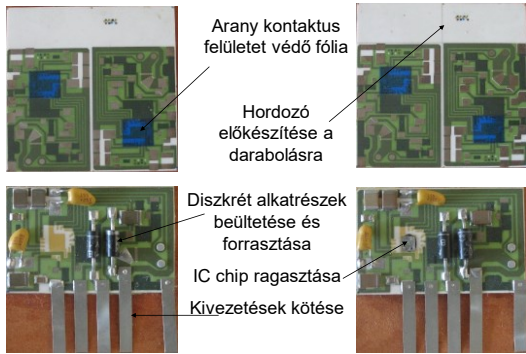

Kerámia alapú vastagréteg technológia

VASTAGRÉTEG TECHNOLÓGIÁK

HIBRID IC KÉSZÍTÉSE (PÉLDA)

BMEETT

Vastagréteg technológia

28/52

28

HIBRID IC KÉSZÍTÉSE (PÉLDA)

BMEETT

Vastagréteg technológia

29/52

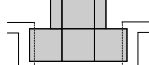
29

RÉTEGELLENÁLLÁSOK ALAKJAI ÉS ÉRTÉKBEÁLLÍTÁSA

Téglalap forma

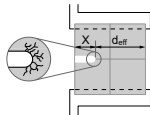
Cilinder forma (top hat)

Értékbeállításkor lézerrel szigetelő vágatot munkálunk a rétegbe. Ezzel a módszerrel az ellenállás értéke csak növelhető.

$$R = (\rho \cdot l) / (v \cdot d) = (\rho / v) \cdot (l / d) = R_{sq} \cdot (l / d)$$

ahol ρ a réteg fajlagos ellenállása; v a rétegvastagsága; l az ellenálláscsík hosszúsága; d az ellenálláscsík szélessége; R_{sq} a négyzetes ellenállás.

BMEETT

Vastagréteg technológia

30/52

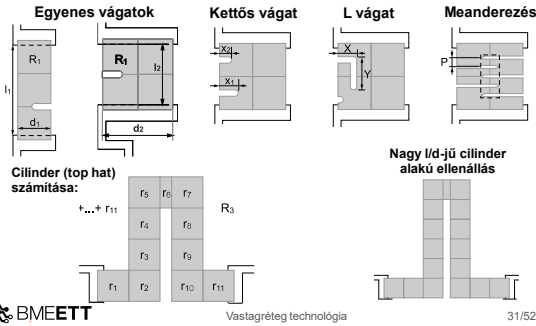
30

Kerámia alapú vastagréteg technológia

VASTAGRÉTEG TECHNOLÓGIÁK

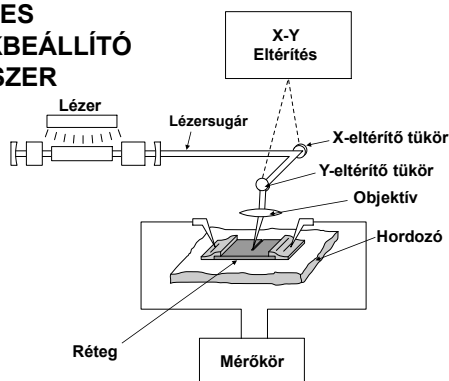
VÁGATFORMÁK

Vastagréteg ellenálláselemek értékbeállítási vágatformái:

31

LÉZERES ÉRTÉKBEÁLLÍTÓ RENDSZER

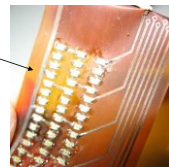
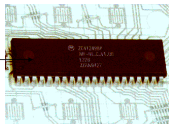
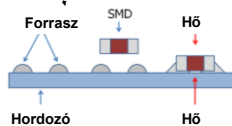

32

FELÜLETSZERELT ALKATRÉSZEK HAJLÉKONY HORDOZÓKON

Alaktrészek rögzítési lehetőségei:

- Mechanikai rögzítés (ritkán használt)
- Vezető ragasztók:
  - izotróp (leggyakrabban alkalmazott)
  - anizotróp (főleg chipok rögzítésére)
- Forrasztás (csak poliimid fóliára)

BMEETT

Vastagréteg technológia

33/52

33

Kerámia alapú vastagréteg technológia

VASTAGRÉTEG TECHNOLÓGIÁK

MECHANIKAI RÖGZÍTÉS HAJLÉKONY FÓLIÁN

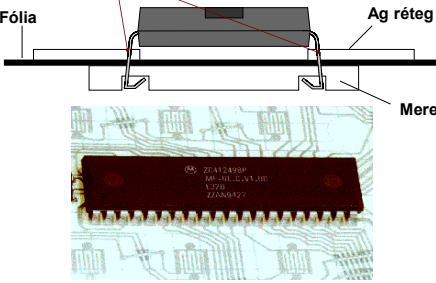
Villamos kontaktus az IC láb kiszélesedésénél

DIL IC tok

Fólia

Ag réteg

Merevítő

BMEETT

Vastagréteg technológia

34/52

34

A KERÁMIA VASTAGRÉTEGEK FELHASZNÁLÁSI TERÜLETEI

1. Jó hővezetés: nagyáramú és teljesítmény elektronika
2. Jó hőállóság: magas hőmérsékletű alkalmazások
3. Kicsi dielektromos állandó: nagyfrekvenciás alkalmazások
4. Ellenállás érték állíthatóság: speciális alk., pl. aktív szűrők

BMEETT

Vastagréteg technológia

35/52

35

POLIMER VASTAGRÉTEG ALKALMAZÁSOK

Olcso, szórakoztató elektronika passzív hálózatai merev NYHL-en

Autóelektronika: tükörfűtő, ülésfűtő fóliák

BMEETT

Vastagréteg technológia

36/52

36

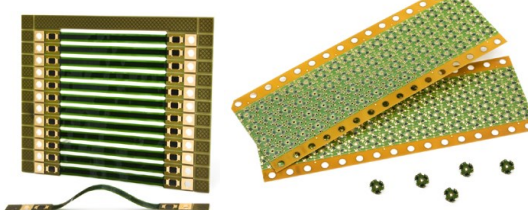

Kerámia alapú vastagréteg technológia

VASTAGRÉTEG TECHNOLÓGIÁK

POLIMER VASTAGRÉTEG ALKALMAZÁSOK

Hajlékony összeköttetés-hálózatok mozgó elemekhez,
és 3D-s áramkörök

DC motor interfész

 Vastagréteg technológia 37/52

WE CONNECT CHIPS AND SYSTEMS

37

POLIMER VASTAGRÉTEG ALKALMAZÁSOK

Klaviatúrák, azok kiegészítő elemeivel

 Vastagréteg technológia 38/52

WE CONNECT CHIPS AND SYSTEMS

38

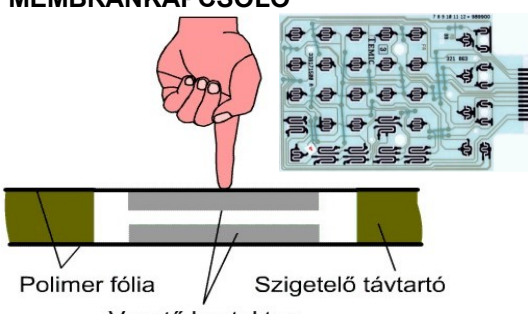

KLAVIATÚRA TÍPUSOK: TÖBBRÉTEGŰ MEMBRÁNKAPCSOLÓ

Polimer fólia

Szigetelő távtartó

Vezető kontaktus

 Vastagréteg technológia 39/52

WE CONNECT CHIPS AND SYSTEMS

39

Kerámia alapú vastagréteg technológia

VASTAGRÉTEG TECHNOLÓGIÁK

KLAVIATÚRA TÍPUSOK: DOMBORÍTOTT MEMBRÁNKAPCSOLÓ

40/52

WE CONNECT CHIPS AND SYSTEMS

40

ÉRINTKEZŐ-NYELVES DOMBORÍTOTT MEMBRÁNKAPCSOLÓ

41/52

WE CONNECT CHIPS AND SYSTEMS

41

VASTAGRÉTEGEK JELLEMZŐI

Paraméter	Kerámia alapú vastagréteg	Polimer vastagréteg
TK, ppm/°C	±50... ±100	±200... ±500
Szórás, R, %	±20... ±30	±70... ±100
Stabilitás (1000h)	<0,5%(150°C)	<3...5%(80°C)
Vonalfelbontás	0,2...0,1mm	0,5...0,3mm
Előáll. költség	Drága, közepes	Nagyon olcsó

42/52

WE CONNECT CHIPS AND SYSTEMS

42

Kerámia alapú vastagréteg technológia

VASTAGRÉTEG TECHNOLÓGIÁK

A TÖBBRÉTEGŰ KERÁMIÁK TÍPUSAI

1. MLC (MultiLayer Ceramic):
  - anyaga kerámia, főként Al_2O_3
  - technológiája a kerámia tokoktól származik
  - hőkezelése magas, kerámia szinterelési hőmérsékleten $>1500\text{ }^\circ\text{C}$ -on
  - integrált alkatrészek nem készíthetők
  - más néven: HTCC (High Temperature Cofired Ceramic)
2. MLGC (MultiLayer Glass Ceramic):
  - anyaga üveg-kerámia
  - technológiája vastagréteg kompatibilis
  - hőkezelése alacsony, vastagréteg beégetési hőmérsékleten
  - integrált és eltemetett R, L, C elemek készíthetők
  - más néven: LTCC (Low Temperature Cofired Ceramic)

43

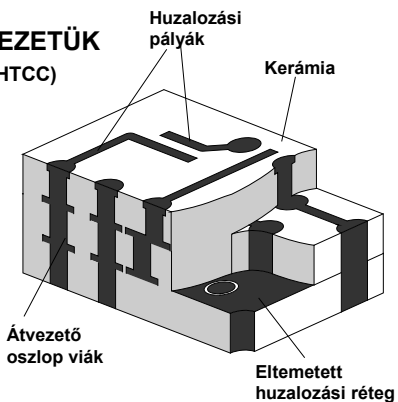

SZERKEZETÜK MLC (HTCC)

44

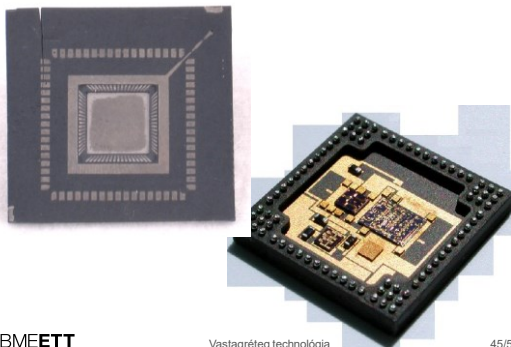

HTCC KERÁMIA (PÉLDA)

45

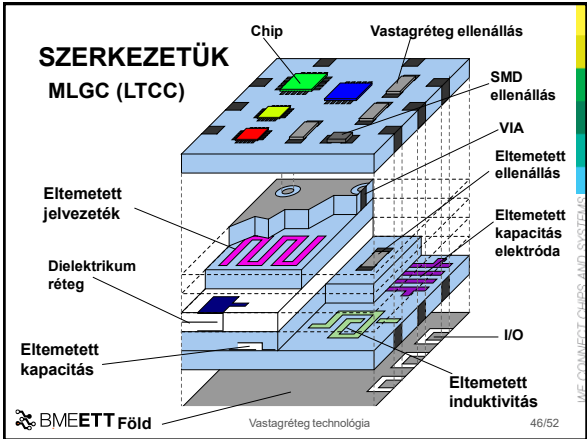

Kerámia alapú vastagréteg technológia

VASTAGRÉTEG TECHNOLÓGIÁK

46

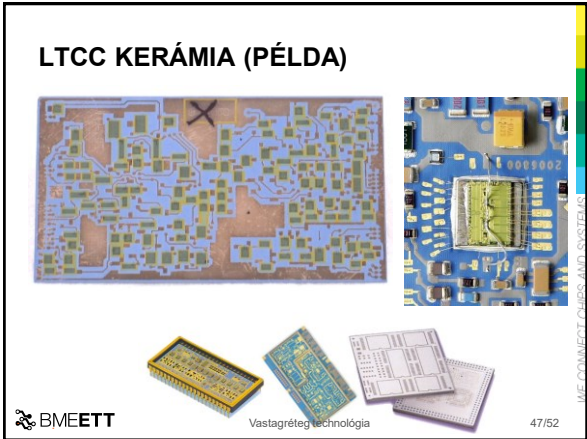

47

Kerámia alapú vastagréteg technológia